

SELEUKEIA GREKÇE - SIDECE ÇİFTDİLLİ (BİLİNGUIS) YAZITI

A. Muhibbe DARGA

Seleukeia bilinguisi, 1972 yılında Prof. Dr. Jale İnan'ın başkanlığında yürütülen kazı çalışmaları esnasında yüzey araştırmaları sonucu bulunmuştur. Adı geçen yazıtı incelememe ve yayınlamama izin veren değerli meslekarkadaşım Prof. Dr. Jale İnan'a içtenlikle teşekkür etmeği zevkli bir ödev biliyorum.

Seleukeia (Şıhlar köyü, Manavgat ilçesi) antik şehri, ünlü Side şehrinin yaklaşık 25 km. kuzeydoğusunda dik bir plato üzerinde kurulmuştur. Şehrin tarihsel gelişimi hakkında pek az şey bilinmektedir. Burada tarihsel içerikli yazıt ve sikkeler henüz ele geçmemiştir.

Seleukeia yazıtı küçük bir mermer monolit üzerine eski Grek harfleri ve sahilde bir liman şehri olan Side'nin yerel alfabesinin şekilleri olan Side harfleri ile yazılmış bir bilinguis/çift dilli yazıttır (Res. 1). Grekçe yazılmış olan satır, dört sözcük olarak, tam bir satır ve ikinci satırın başına yazılmış bir sözcükten oluşmaktadır. Sağdan sola yazılan Side harflerinden oluşan yazıt da, birbirinden yatay çizgilerle ayrılmış ikinci satırın sağ tarafı ve ortasında, üçüncü satırın ise sol tarafın başlarında görülmektedir. Oldukça kötü yazılmış Grekçe kısmın okunuşunda, Pamfilya Grekçesi hakkında araştırmalarıyla tanınan Prof. Dr. Cl. Brixhe'in önerilerinden faydalandım. Değerli meslekarkadaşıma burada teşekkürlerimi sunarım.

Yazıtımız oldukça harap ve harfler de bir hayli silinmiş olmasına karşın foto ve estampaajların yardımı ile aşağıdaki Grekçe cümleyi -çok emin değil- çıkarmak olanağını buluyoruz :

Grekçe Yazıt

ΕΥ Ε ΜΠΟΛΟΣ ΞΙΔΙΔΟΣΤΕΡΜΕΞΞΕΥΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ

Çevirisi : *Sidis'in (oğlu) Euempolos Termessos'lu (?)*
adak etti /sundu

Grekçe satırın birinci sözcüğü *EUEMPOLOS*, belgelerde ender raslanan bir erkek özel adıdır. Anadolu kökenli Grekçe erkek adları arasında şimdiye dek belgelenmemiştir. M.Ö. 5. yüzyıla ait Attita kökenli bir yazıtta aynı ada tesadüf edilmektedir¹. Böylece yazıtımızla *EUEMPOLOS* adı Anadolu'da ilk kez belgelenmiş olmaktadır.

Birinci satırdaki ikinci sözcük, adı geçen erkek adından sonra gelen *SİDİDOS* genitif yazılışı ile yine bir erkek adıdır. İkinci ad *EUEMPOLOS*'un babasının adını vermektedir. Buradaki genitif'in nominatif/yalın hali kuşkusuz *SI(N)DIS* olmalıdır. Eski Anadolu dillerinde görülen nasal 'n' sesinin düşmesi sonucu oluşan *SİDİS* şekline bu bölgede raslanmamasına karşın, Kilikya yazıtlarından bilinen *SİNDES* ve *SİNDİOS* ile aynı ad olması gerekmektedir². M.Ö. 2. binyılı Anadolu Hint-Avrupa dilleri olan çiviyazısı Hititçesi ve Luvi dilinde, dental sessizlerden evvel gelen nasal 'n' sesi kaybolmaktadır³ ve böylece söz konusu fonetik durumu belgeleyen daha geç çağlara (M.Ö. I. binyılı) ait bir örneğe Seleukeia yazıtında da raslamış oluyoruz. Yazıtımızdaki baba adı olan *Sİ(N)DIS*, Kilikya bölgesi kökenli *SİNDES* ve *SİNDİOS* adları gibi, M.Ö. II. binyılında bu bölgede varolan Luvi etnik tabakasının baş tanrısı *Sandas* adının bir çeşitlemesi olduğunu akla getirmektedir⁴.

1 Bk. *IG II² 1064* ve Bechtel, *HPN*, s. 153.

2 Zgousta, *KPN*, 1431/1, 1431/2.

3 Friedrich, *HE*, s. 34 31a; Laroche, *DLL*, s. 132.

4 Laroche, *DH*, s. 88; Laroche, «Un syncrétisme greco-anatolien : Sandas = Héraklès», *Les syncrétismes dans les religions grecque et romaine*, 1973, s. 103-114.

Grekçe yazıtın birinci satırında son sözcük bi etnikonu göstermekte, «Termesseus» ifadesiyle «termessos»'lu adam, yani *Euempolos*'un kökeni, ait olduğu şehir belirtilmiş olmaktadır. Prof. Cl. Brixhe'e medyun olduğumuz bu okunuşa göre, burada normal olarak bir « η » ile yazılmış bir etnikon « τερησσεύς » beklenirdi. Başka yazıtlardan, Seleukeia yazıtında görülen « τερμεσσεύς » yazılışı da belgelenmiştir⁵. Şu halde, yazıtımıza göre Termessos'lu bir kişi olan *Si(n)dis*'in oğlu *Euempolos*, ne olduğu ifade edilmeyen bir yapıtı, olasılıkla Seleukeia şehrine veya bir tanrılığa adak/hediye etmiştir. Doğal olarak, yazıtın küçük boyutu, bunun Side'den buraya getirilmiş olabileceğini de akla getirmektedir.

Sunuyu yapan kişi yazıtı Grekçe yazdırmış ve bunun altına Side'nin yerel yazısıyla bir kısım ilâve ettirmiştir. Böylece Seleukeia'da bulunmuş, Side dilinde yazdırılmış bir bilinguis yazıt daha kazanmış oluyoruz. Bu küçük yazıtın Side şehrinde yazdırılmış olduğu ve bilemediğimiz bir nedenle, yıllarca sonra kazılar sonucu ortaya çıkarıldığı Seleukeia şehrine taşınmış olduğu da bir olasılık olarak göz önünde tutulmalıdır. Yazıtımızın adı geçen antik şehrin yıkıntıları arasında bulunmuş olması, çağında burada da yerel Side dilinin ve yazısının kullanılmış olduğunu akla getirirse de henüz elimizde yeterli yazılı kanıt bulunmamaktadır. Seleukeia şehrinin Side'den çok uzakta olmadığı (25 km. kuzeyde dağlık bölgede) anımsanır, bu şehirdeki halkın bir kısmının Side'li yerli halk ile aynı soydan olduğu varsayılabilir ve böylece burada Side dilinin de geçerli olması doğaldır. Sayın meslekarkadaşım Prof. Cl. Brixhe'in epigrafik yöntemle tarih saptamasına göre Grekçe yazıtın M.Ö. III. yüzyıla ait olduğu kanıtlanmaktadır. Yazıtı taşta kazan taşı ustasının acemiliği ve taşra işçiliği Grek ve Side harflerinin kazılışında belirgindir.

Yazıtımızın Sidece bölümünün Grekçe sözcükleri tam vermediği kanısındayız. Foto, estampaj ve yazıtın kendisi üzerinde ilk çalışmamızın sonucunu aşağıda ilgili bilim uzmanlarına sunuyoruz.

⁵ Bk. TAM, III, 1, 388.

Sidece yazıt :

İki satır olup 16 veya 17 harften oluşmaktadır. Sidece yazıtın birinci satırı, sağdan sola yönelmiş 11 harften ibarettir. İkinci satırda Side alfabesinin şekilleri satırın sonuna doğru sağdan sola altı harf olarak açıkça görülmektedir. Bu satırın sonunda taş zedelenmiş olduğu için, kesin olarak bir harfin daha varlığından söz edemeyeceğiz. Sidece satırın harfleri Grekçe'ye nazaran daha iri kazılmıştır*.

Sidece yazıtın birinci satırının ilk sözcüğü Side alfabesi no. 25 şekli ve 'e' ses değeriyle başlamaktadır. Bundan sonra gelen harf de kırık olmakla beraber Side alfabesi no. 6 şekli açıkça gözleniyor ve 'u' ses değerini saptamış oluyoruz. Böylece bu iki şekille, Grekçe yazıtın ilk sözcüğü 'Euempolos' şahıs adını aradığımızı göre, bu adın ilk sesli harfleri 'e, u'yu bulmuş oluyoruz. Burada, Sidece'de şahıs adının nominatif yazılışını saptayarak, böylece ikinci adın da baş harfini ortaya çıkarmak önemlidir. Birinci sözcükteki baştaki iki sesliden sonra kırık olan yere ancak iki şekil yazılabileceğini yazıt üstündeki ve estampaj'daki ölçülerimiz vermektedir. Bu kırık yerden sonra (bk. Res. 1) gelen şekil no. 3) 'l' ses değerini veren harf (Side alfabesi no. 3) çok iyi belli olmaktadır. 'l'den sonra gelen 'u' (Side alfabesi no. 6) harfi, taş üzerinde olduğu gibi estampaj ve fotoda da belirgindir. Böylece Grekçe *Euempolos*'un Sidece karşılığını, kırık yeri m -p harfleriyle tamamlayarak, 'e-u-[m-p-] l-u' olarak saptamış oluyoruz. Çok az sayıda varolan Sidece yazıtlar hakkında daha evvelki çalışmalarımızda da 'u' (no. 6) nun Side dilinde nominatif tekil kusus eki olduğu birkaç örnekle ortaya konmuştu⁶. Yazıtımızdaki örnekle burada da, Apollonios, Sidece *poloniu* eşitliğinde olduğu gibi -os grekçe nominatif tekil suffix'ine karşıt, şahıs adında -u- harfi ile nominatif takısını bulmaktayız.

Sidece yazıtın başındaki birinci özel adı saptadıktan sonra, baba adı olan ve genitif kusus gösteren, Grekçe satırdaki 'Sididos'un Sidece karşılığını araştıralım. 11 harflik Sidece birinci satırda sözcükleri ayıran özel bir işaretin varlığını göremiyoruz⁷. Sidece şahıs

* Side alfabesi için krş: Levha II.

6 Krş. Darga, *Belleten* 121, s. 55; Neumann, *Kadmos* VII/1 (1968), s.

7 Bk. Faucounau, *Belleten*, 176 (1980), s. 648.

adı 'e-u- m-p- l-u' sözcüğünün son seslisini izleyen işaret no. 9 '-s' (z) sesidir. Bu güne dek küçük bir dikey çizgiden oluşan Sidece harfin sifflante bir sesi belirttiği saptanmışsa da bunun bir 's' (sonor s) veya 'z' olduğu hâlâ tartışma konusudur⁸. Neumann'ın okuyuşuna göre bu işareti 's' ile değerlendirirsek, beş harflik Sidece sözcüğün diğer dört şekliyle 's- 15 -i- 13 -s' çeviri yazısını verdiğini görüyoruz. Bu sözcükteki, yani şahıs adındaki son üç Sidece harf 5-13-9 çok iyi belli olmaktadır. Böylece baba adında 's- 15 -i- 13 -s' ses değerlerini yerine koyduktan sonra, adın ikinci harfi no. 15 şekli üzerinde duralım ve ses değerini araştıralım. Bu harf şekli, az farklı bir yazılış stili ile Side şehrinde Doğu Kapısı yakınında bulunmuş olan uzun Sidece yazıt (ilgili yayınlarda genellikle «Yazıt 3» olarak adlandırılır⁹ : Res. 2), içinde bir kaç kez belgelenmektedir. Side alfabesinin 15 no. lu harfi, vaktiyle tarafımızdan 'g' ses değeri olarak önerilmişti¹⁰. J. Foucaunou da son araştırmasında¹¹ Side alfabesi tabelasında söz konusu harfi 'z' sesiyle değerlendirmektedir. Side dilinin çözüm araştırmalarının son aşamasında her iki ses değerinin de yanlış olduğu artık kesinlik kazanmış bulunmaktadır.

Cl. Brixhe tarafından yayınlanan¹² Side tetradrahimleri üzerinde Side harflerinden oluşan bir monogram görülmektedir: no. 15 + x; bu şekilde Side alfabesinin no. 15'i oluşturan harf egemendir ve büyük bir olasılıkla burada bir ligatür no. 15 + x = 'd + x' söz konusudur. Böylece no. 15 şekline V. Sevoroskin¹³ tarafından teklif edilen 'd' ses değerini vermek yerinde olacaktır. Böylece yazıtımızın baba adı olan ikinci sözcüğü şu ses değerlerini 's - d-i- 13 -s' oluşturmaktadır. Dördüncü harf şekli, ok ucunu anımsatan ve Side alfabesinin no. 13'ünün ses değerinin saptanmasıyla, bu adın da okunuşu tamamlanmış olacaktır. No. 13 harf şekline verilmiş olan 'k' ve 'e ?' ses değerlerinin doğru olmadığını yazıtımız kanıtlamaktadır. Grek-

8 Brixhe, *Kadmos* VIII/1 (1969), s. 55 fig. 1; Sevoroskin, *Kadmos*, XIV (1975), s. 165, tabela 1; Faucounau, ay. y., s. 654 fig. 1.

9 Sevoroskin, ay. y., s. 162-163; Faucounau, ay. y., s. 648-649; Mansel, *Side, 1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları*, Ankara 1978, s. 4 ve res. 4.

10 Darga, *Belleten* 121 (1967), s. 57 ve res. 10.

11 Bk. Faucounau, ay. y., s. 654, fig. 1.

12 Brixhe, *Kadmos* XVI/2 (1977), s. 168-174, lev. I, 2-4.

13 Sevoroskin, ay. y., s. 165, tabelâ 1'de üçüncü şekil.

çe Sididos adının gövdedeki son sessiz harfini bu şekilde aramak gerekmektedir. V. Sevoroskin'in no. 13 harfine verdiği 't - tau' ses değerinin isabetli olduğu kanısındayız. Böylece Sidece beş harflik 's - d - i - t - s' sözcüğü, Grekçe baba adı 'Sididos'un karşılığı olmaktadır. Sidece şahıs adını oluşturan sözcükteki Side alfabesi no. 15 harf şeklinde de, 'd' ses değeri doğrulanmaktadır. Grekçe şahıs adında da bu ünsüz harfin delta - Δ ile yazılmış olduğunu göz önünde tutarak, Side alfabenin 15 no.lu şeklini 'd' ile değerlendirmek Seleukeia çiftdilli yazıtımızla kesinlik kazanmış olmaktadır. Yine bu yazıtımızın belgelediği gibi Side alfabesi no. 13 işaretinin 't' ünsüzünü ifade ettiği anlaşılmış oluyor¹⁴.

Sidece yazıtın ikinci satırında görülen 6 harf şekli şu çeviri yazısını vermektedir :

N4 3 4 4 7

t - e - e - n - e - s

Burada iki olasılık düşünülebilir :

1. Bu sözcükte, Grekçe yazıttaki «*Termesseus*» etnikonunun Sidece karşılığını araştırmak veya tam okuyamadığımız başka bir şehir adı ile bağlantılı bir etnikonun varlığını da varsaymak.

2. Çok zayıf bir olasılık da, Grekçe yazıtın son sözcüğü ANAOEKEN adak etti, sundu; dilek karşılığı hediye etti fiilini 'teenes' Sidece yazılışında düşünmek ve bizce, birinci olasılık üzerinde araştırmamızı derinleştirmek yerinde olacaktır. Böylece, 'teenes' Sidece ifadede, *Termessos* şehir adının kökünü oluşturan eleman var olmalıdır. Sidece sözcüğün son harfi 's' (Side alfabesi no. 12) bir etnikonun varlığını işaret etmektedir. Likçe'deki etnikon gösteren '-zi' suffix'inin burada Sidece sözcükte -s (-es) olarak ortaya çıktığı kanısındayız. Sidece yazıtın sonundaki 'teenes' sözcüğünün Grekçe ya-

14 Krş. Sevoroskin, ay. y., s. 165, tabelâ 1'de sağ sütünün üçüncü şekli, Side alfabesi no. 13-T ses değeri (Grekçe tau) de yazıtımızla doğrulanmaktadır.

zıttaki etnikonunun karşılığını verdiği kanısındayız. Kesin olan, Grekçede *t* ile başlayan ve *-eus* ile biten bir şehir adından türetilmiş, çift dilli yazıtı yaptıran kişinin köken memleketini belirten bir sözcüğün varlığıdır. Sidece etnikon'un son sesi 'ś (-eś)' ise, Likçe yazıtlardan birçok örneklerle belgelenen etnikon sufik'i *-zi*'nin eşdeğeri olmalıdır¹⁵.

Sidece yazıt, söz konusu sözcükle sona ermekte, Grekçe tümce-deki ANAOHKEN «hediye etti, sundu» fiilinin Sidece karşılığı yazıtımızda verilmemiştir. Grekçe - Likçe çiftdilli yazıtlarda, bazen Likçe bölümde ANAOHKEN fiilinin yazılmamış olduğu belgelenmektedir. Örneğin, Xanthos Letoon'u yazıtlarından *Demokleides* yazıtında Grekçe bölümde ANAOHKEN fiilinin varlığına karşın, Likçe karşılığında ise bu fiil yazılmamıştır¹⁶. Aynı durum Seleukeia yazıtının Sidece bölümünde görülüyor kanısındayız.

Küçük ve kısa bir yazıt olmasına karşın, Seleukeia bilinguis/çiftdilli yazıtı, adedi 10'a ulaşmayan Sidece yazıtların içinde, Side dilinin çözülmesine yeni ve olumlu katkılar getirmektedir. Side alfabesinin no. 15 = *d* ve no. 13 = *t* (tau) harf şekillerinin ses değerlerini kesin saptamamızın başlıca kanıtını oluşturmaktadır. Ayrıca Küçük Asya Onomastikon'u, bu yazıtta geçen özel adları da kazanmaktadır ve gelecekte yapılacak filolojik incelemelerde de Side dilinin çözümlenmesinde aydınlatıcı bir belge olduğu belirgindir.

Burada yazımızı bitirirken, son söz olarak, son on yıl içinde, dilbilimcilerinin dikkatini çeken Side alfabesinin harf şekillerinin, eski Türk alfabesinin '*runik*' harfleriyle benzerliğini bir kez daha vurgulamak isteriz¹⁷. Ve çok eski çağlarda, Büyük İskender'in fetihlerinden evvel, Anadolu, Kuzey Suriye Halep üzerinden Tahran, Semerkant, Taşkent ve Baykal gölleri ülkelerine ulaşan kervanların işlevlerini tarih kadrosu içinde anımsamak gerekir kanısındayız.

15 Likçe *-zi-* için krs. Kammenhuber ve bşk., *Altkleinasiatische Sprachen*, Leiden/Köln, 1969, s. 380.

16 Bk. Metzger, *Rev. Arch.*, 1970, s. 311, res. 6.

17 Brixhe, *Kadmos* VIII/1 (1969), s. 73'de Side alfabesinde görülen ve Grek ile Sami alfabelerin şekillerine benzemeyen, ilintili olmıyan Sidece harf şekilleri üzerinde durmuştu. Fauconau, yukarıda zikredilen incelemesinde konuyu derinden ele alarak ilginç sonuçlara yönelmektedir: bk. aş. n. 18.

Eski Türk - Orhon alfabesine yaklaştırılan Pehlevî alfabesi ve Side alfabesinin kökenini de aynı kervan güzergâhlarında ve bunların son duraklarında aramak yerinde olacaktır. Side alfabesiyle Eski Türk - Orhon alfabesinin benzerliği ve ilintisinin, ilk Sidece yazıtların ortaya çıktığı M.Ö. IV. yy'dan çok daha erken, aynı ortak ata'dan veya kökenden türediği kanısı, gün geçtikçe kuvvet kazanan kaçınılmaz bir gerçektir¹⁸.

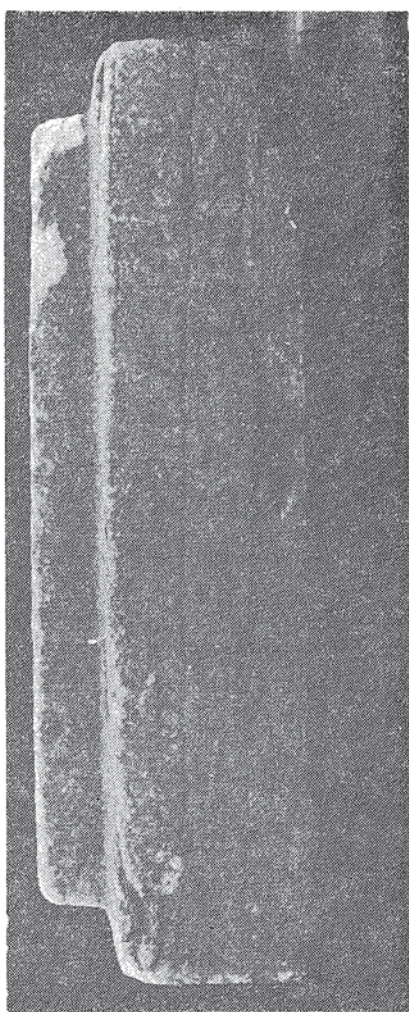
Açıklama : Yayınımıza konu olan monolit yazıt Antalya Bölge Müzesinde saklanmaktaydı. Sonraki araştırmalarımızda taşı tekrar görüp, ölçülerini saptamak olanağını elde edemedik.

18 Faucounau, ay. y., s. 651-653 ve fig. 4, 5.

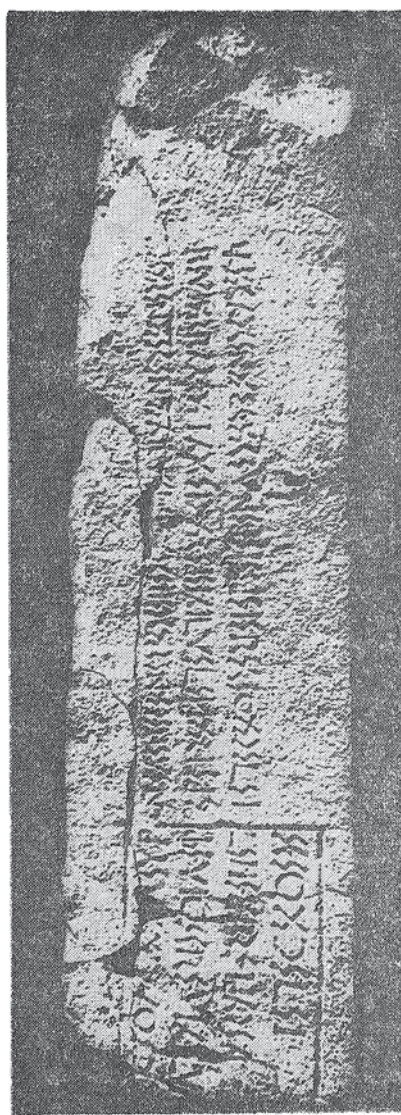
BİBLİOĞRAFYA

1. Atlan, S., *Side'nin Milâttan önce V. ve IV. yüzyıl sikkeleri üzerinde araştırmalar*, Ankara 1967 (T.T.K.Y. V. seri -sa. 23).
2. Atlan, S., «Die Münzen der Stadt Side mit sidetischen Aufschriften», *Kadmos* VII (1968), s. 67-74.
3. Bossert, H. Th., «Scrittura e lingua di Side in Pamfilia», *PdP*, 13 (1950), s. 32-46.
4. Bossert, H. Th., *Belleten* 53 (1950), s. 1-29.
5. Brandenstein, W., «Schrift und Sprache von Side in Pamphylien», *Minoica, Festschrift Sundwall*, 1958, s. 80-91.
6. Brixhe, C., «L'alphabet épichorique de Sidé», *Kadmos* VIII (1969), s. 54-84.
7. Brixhe, C., «Un nouveau document épichorique de Sidé», *Kadmos* VIII/2 (1969), s. 143-151.
8. Brixhe, C., «Tétradrachmes de Sidé à monogramme épichorique», *Kadmos* XVI/2 (1977), s. 168-174.
9. Darga, M., «Side dili ile yazısı hakkında notlar ve Side doğu şehir kapısında bulunan yazıt», *Belleten* 121 (1967), s. 49-66.
10. Faucounau, J., «Remarques sur l'alphabet des inscriptions «Barbares» de Sidé», *Belleten* 176 (1980), s. 643-657.
11. Friedrich, J., *Entzifferung verschollener Schriften und Sprachen*, 1954, s. 95.
12. Mansel, A.M., *Side, 1947-1966 yılları kazıları ve araştırmalarının sonuçları*, Ankara 1978 (T.T.K.Y. V. Seri- sa. 33).
13. Neumann, G., «Zur Entzifferung der sidetischen Inschriften» *Kadmos* VII/1 (1968), s. 75-93.

14. Neumann, G., «Die sidetische Schrift», *Annali Della Scuola Normale superiore di Pisa*, VIII/3 (1978), s. 869-886.
15. Paribeni, R. - Romanelli, P., «Studi e ricerche archeologiche nell'Anatolia Meridionale», *Mon. Ant.*, XXII (1914), s. 128 vd.
16. Sevoroškin, V., «Zur Entstehung und Entwicklung der kleinasiatischen Buchstabenschriften», *Kadmos* VII (1968), s. 150-173.
17. Sevoroškin, V., «Zur sidetischen Schrift», *Kadmos* XIV (1975), s. 154-166.

1.

2.

Nr.	Wert	Ap.	Art.	Münzen	Kypros	Supp.	Anm.
1	p	ⲡ	ⲡ	ⲠⲠⲠ	Ⲡ = pø		
2	o	Ⲕ	Ⲕ	Ⲕ	Ⲕ = ø		Golgoi
3	l	Ⲭ		Ⲭ	Ⲭ = la		
4	n	ⲛ	ⲛ	ⲛ	ⲛ = nu	ⲛ	
5	i	Ⲙ	Ⲙ Ⲙ	ⲘⲘⲘⲘ	Ⲙ = i	Ⲙ Ⲙ	Ⲙ Paphos
6	u	Ⲙ	Ⲙ		Ⲙ = u	Ⲙ	
7	r	Ⲡ	Ⲡ		Ⲡ = re		Ⲡ Golgoi
8	d	Ⲙ			Ⲙ = te	Ⲙ	
9	z?	Ⲡ	Ⲡ	Ⲡ	Ⲡ = zo	vgl. gr. ζ=I	
10	a	Ⲡ	Ⲡ	ⲠⲠ ⲠⲠ	Ⲡ = a		
11	m	Ⲡ	Ⲡ		Ⲡ = mu	Ⲡ	
12	ś	Ⲡ		ⲠⲠⲠⲠ	Ⲡ = se	Ⲡ	v. Nr. 23
13	k?	Ⲡ		Ⲡ	Ⲡ=ti, Ⲡ=ka		
14	t°	Ⲙ		Ⲙ Ⲙ	ⲘⲘ=pi		
15	g?		Ⲡ Ⲡ		Ⲡ = ki	Ⲡ	
16	th		Ⲡ	Ⲡ Ⲡ			gr. Ⲡ
17			Ⲡ	ⲠⲠⲠⲠ	Ⲡ, Ⲡ = vo		Ⲡ Golgoi
18	t		Ⲡ		Ⲡ = ta	Ⲡ	Ⲡ Golgoi
19	b?		Ⲡ		Ⲡ = pe		Ⲡ Golgoi
20	w			ⲠⲠⲠ	ⲠⲠ = va		Ⲡ Pamph.
21				Ⲡ	Ⲡ = ro		
22				Ⲡ	= Nr. 21+8	Ⲡ + Ⲡ	Ligatur
23	ss	Pamphylisch		Ⲡ	vergl. Nr. 12	Ⲡ + Ⲡ	Ligatur